

Sepsi László

Zsákosember

Zöldes katódfényben úszik a szoba. Apa és anya alszanak a másik ágyon. Nem ébrednek fel a tévé suttogására, apa elnyúlt a fal felé fordított fejjel, mintha kánpadra vonták volna. Anya összekucorodott, mint egy kislány. Csak az árnyékukat látom, de tudom, hogy háttal vannak egymásnak.

Odakint Dézi újra felnyűszít. Kölykei lesznek, vajúdik sötétedés óta, az a korcs hágtá meg, amelyik a kanálisban lakik. Dézi nagy és nem szereti az idegeneket, ezért láncon tartjuk, de ez a kanokat nem ijeszti el. Apa egyszer lelőtt egyet, a kanálisból jött az is, he-tekkel korábban tette ki a gazdája egy rozsdás furgonból. Biztosan költöztek. A döglött kant együtt ástuk el a trágyadombon, a felelőtlenségről beszélgettünk közben. Apa szeret a felelőtlenségről beszélni.

Behangyásodik a kép, nem látni semmit, csak zöld porszemeket. Átosonok a szobán és kikapcsolom a tévét. Ettől sötét lesz idebent, kell pár perc, amíg hozzászokik a szemem, de odakint világít a Hold, és a fénye lassan feltölti a szobát félhomállyal.

Kinézek az ablakon. Kint minden világosabb, látni a fák árnyékait, a városi úton ilyenkor is sorban húznak a kamionok. A zsákosember a kert végében áll, engem figyel. Úgy teszek, mintha nem venném észre. Visszamászok az ágyamba és magamra húzom a takarót. Dézi vakkant egyet, majd nyűszít tovább. A zsákosember nem megy haza hajnalig.

Mire felébredek, anya már megcsinálta a reggelit. Tojást ütött disznószalonnára, az illata belengi az egész házat. Kenyeret török mellé és tejet iszom, a fele már elfogyott a tányéromról, mikor eszembe jutnak Dézi és a kölykei. Apára nézek, aki éppen egy darab kenyérhéjjal törli ki a tojássárgáját a tányérből.

– Vannak kiskutyáink?

– Három.

Felállok az asztaltól és kirohanok Dézi házához. A lánc szarosan és porosan tekereg a tákolmány sötét szájától a földbe vert cölöpig. Egy jókora körben kikoptatott vele minden növényt, emiatt mintha egy nagy és kerek sivatag közepén lakna, csak ez a sivatag szürke, nem pedig homokszínű.

Lehajlok a kutyaház elé, Dézi odabent heverészik a kölykökkel együtt. Ráfeküdt az egyikre véletlenül, a bele vörösesbarnán türemkedik a segglyukából. Maradt még kettő.

– Szia, Dézi! Megmutatod őket?

Egyszer óvatlanul benyúltam hozzá, hogy kivegyem az egyik kölykét, ő pedig rám mordult és megkapta a kezem. Most is ott a foga nyoma, fehér heg a bütykeim fölött. Apa addig verte utána, hogy Dézi egy hónapig húzta a hátsó lábát, neki pedig begyulladt a könyöke. Azokat a kölyköket a trágyadombon ástuk el, de én nagyon szégyelltem magam miatta.

Dézi csak bámul a szürkés szőrszálak mögül, amik a szemei elé lógnak. Nem mordul rám, mert megtanulta a leckét. Tudom, hogy szeretne, csak nem szabad. Jobb lenne, ha nem piszkálnám, hátrébb lépek inkább, ekkor veszem észre, hogy apa áll a hátam mögött. Szalonnaszír és kávé illata árad belőle, egy vászonszatyrot tart a kezében.

– Agyon kéne csapni őket – mondja, közben az állát vakarássza, hogy serceg tőle a borostája.

– Most nem tartjuk meg őket?

– Minek?

Ezen elgondolkodom: – Hát nekem.

– Hogy neked. És neked minek?

Ez is gondolkodnom kell, de most nem jut eszembe gyors válasz.

– Ezek amúgy sem húzzák sokáig, Dézi öreg az elléshez. Az egyik meg is döglött, látod. Látom. Nagyon, nagyon halkán suttogom, hogy hátha mégis, de apám mintha meg se hallaná, csak a kezembe nyomja a szatyrot. Nehéz szatyor, sok ételt és zöldséget raktak bele.

– Vidd ezt át nagyapádnak. Addig meggondolom, mi legyen ezekkel a kölkökkel.

Örömben el is felejttem megemlíteni neki, hogy éjjel itt járt a zsákosember.

Három tanya van a környékünkön. Az egyik nagyapámé, a másik nagyanyámé, a harmadik üres, csak a zsákosember lakik benne. Földút vezet köztük, a földutat más földutak keresztezik és kukoricaföld veszi körbe, amiből ilyenkor alig lehet kilátni. Ha esik, a földutakból sárutak lesznek és gyalog is nehéz járni rajtuk, de most nyár van, én pedig felülök a biciklimre, a kormányra tekerem a vászonszatyor füleit, és elindulok nagyapám tanyája felé.

A hátam mögött anya és apa veszekszenek. Abban reménykedem, hogy Dézi kölykein, hogy anya meggyőzi apát, hogy a kutya úgysem szül már többet, ezért kedves dolog lenne tőlünk, ha ezeket megtarthatná. Négy tekerés, elhagyom a tanyát, ráfordulok a földútra, ami nagyapámhoz visz.

Nagyapám öreg, ezért nem dolgozik. Nyaranta átjövünk, apa lekaszálja a fűvet, én pedig leverem a darazsak fészkeit az eresz alól. Hetente kétszer ételt, italt, zöldségeket és gyümölcsöket hozok neki, olyankor beszélgetünk, és elmagyarázza, miért nem szabad a meszesgödör mellett játszani.

Kiszáradt árok fut a földút mellett, benőtte a bogáncs és a kutyatej. Mindig figyelem, hátha találok benne valami érdekeset. Rossz képcsöveket szoktak kidobálni ide, színes műanyag szemetet, ázott és sárgára száradt könyveket. Pár méterrel előttem most egy kopott zsák hever, mozog és nyávog.

Nem először találok ilyet. Legutóbb kinyitottam a zsák száját és itt hagytam őket, hátha hazatalálnak. Hozzánk nem vihettem, Dézi szereti a macskákat, megeszi, ha elkap egyet. Letámasztom a biciklit az árok szélére, vigyázok, hogy ne nyomja össze a szatyrot. Átlépek egy bokor vasvirágon, szederindák akadnak a nadrágom szárába, olyan hanggal karistolják, mint a szétváló tépőzár. Ez a zsák dagadtabb az előzőnél.

Leguggolok hozzá, a száján csomó, dudorodik és hullámzik, mint egy póktojás kikelet előtt. Oldozni kezdem a csomót, szél fúj keresztül a kukoricáson, és mikor kinyitnám végre, meghallom a zsákosember hangját:

– Ők az enyémeik.

Felnézek. A kukoricás és az árok találkozásánál áll rongyos ruhában, szakadt porördög, akinek a háta mögül süt a nap és nem látni az arcát. Csomó ül a torkomban.

– Elviheted őket, de mit adsz értük cserébe?

Hátrálok, ő pedig lesétál a zsákhöz. Felpattanok a biciklire és hátra se nézek, úgy tekerek nagyapám házához.

Egy polcra pakol mindent a kamrában. Olykor alaposabban megnézi, mi akadt a kezébe, de leginkább csak pakol mormogva. Nagyapámnak nincs hűtője, mert nála áram sincs. A kamra döngöltföld padlóján borosüvegek sorakoznak, sötétzöld tartályok teli sötétvörös folyadékkal.

– Dézinek kölykei lettek az éjszaka – mondom, közben egy sárgára érett körtét majszoklok, amit nagyapám nyomott a kezembe, mikor ideértem.

– Gondoltam. Üvöltött az éjca.

Cukros lé csorog a kezemen: – Jó lenne egyet megtartani.

– Korcsok azok.

Végül minden a polcon sorakozik. Nagyapám a ruhájába törli a kezeit, bütykök és daganatok duzzadnak rajtuk, a húsa akar előmászni a bőre alól.

– Eccer majd szerzek neked egy rendes kutyát. Nem ilyen vakarcsokat, amikről azt se tunni, mi' vér folyik bennük.

– Az jó lenne.

Kiterel a kamrából és becsukja mögöttünk az ajtót.

– Találkoztam a zsákosemberrel.

Nagyapám felém fordul. Vizenyősek a szemei, az orrán szét pattant erek futnak, vörös, mint amit összemartak a darazsak.

– Tán megijedtél?

Egy csepp körtesaft csiklandozva gördül le a könyökömig: – Kicsit.

– Rohadt egy kurafi az, de félni nem kell tőle. De ezen segíthetünk. A félelem az lófasz. Int, hogy menjek utána. Keresztülvágunk a házon, a vályogfalak nyirkosak és hűvösek. Ajtókat nyit ki előttem, amiket még sosem, némelyik mögött sötétség vár, mások mögött verőfény, mintha a réten járnánk. Az utolsó mögött pedig ott zsiszeg a darázsfüggöny.

Hallottam róla korábban. Apa mesélte, hogy egy napon, még mielőtt férfivé lett volna, át kellett mennie a darázsfüggönyön. Embermagas, mint egy ajtó, és sárga-fekete az egymáson tülekedő kecskedarazsaktól. Fürtökben potyognak, idegesen verdesik magukat a földhöz, aztán visszazállnak, a csápjaikkal köszönnek egymásnak, majd nyüzsögnek tovább. A fullánkjuk ki-be jár a potrohukból, nem zavarja őket, ha egymást marják halálra, mert az elhullottak helyére újabbak érkeznek. Talán megérik a rám száradt körtelevet, mert néhány a karomra repül, és finoman belém harap.

– A fészük a függöny mögött van, fiam – mondja nagyapám. – Hozd el nekem, és a zsákosembertől sem kell félned többé.

Előrébb lépek, a lábaim remegnek. Vizelni szeretnék, de azt itt nem szabad. Újabb lépés, darazsak repülnek az arcomba és a hajamba, azt tanultam, a hirtelen mozdulatok csak felidegesítik őket. Mozogj nyugodtan, ne kapkodd a levegőt, járj úgy, mintha nem akarnád őket bántani. Ne jusson eszedbe az ezer meg egy fészek, amiket szétapostál a porban. Ne jusson eszedbe a milliő döglődő rovar, amint tökéletes körré görbülve a saját fejét döfködi fullánkjával.

Kinyújtom a karom a darázsfüggöny felé. Rovarok szállnak rá, előbb egy tucat, aztán még egy és még egy, sétálok keresztül izgó-mozgó hártájukon, miközben otthon Dézi még mindig az elhalt kölykét nyalogatja.

Tűz a nap és görcsbe állt kézzel szorítom a biciklikormányt. A forró por az arcomra tapad, be akar égni a bőrömbé. Elmúlt dél.

Ott martak belém, ahol Dézi is. A fehér heg most duzzadt és vörös, genny szivárog belőle, langyosan csorog a karomon, mint a körtelé. A szatyorban már nem étel van, hanem a darazsak fészke. Olaj csöpög belőle.

Egy órája diadalmasan tartottam magam elé, szárnyatlan lárvák lüktettek a fehér pudinggal töltött sejtékben, nagyapám pedig azt mondta: – Ez a beszéd!

Soha nem voltam még ennyire büszke magamra. Leültünk a ház elé, nagyapám rágyújtott egy cigarettára, amit maga sodort, pőfékelt kettőt és arra biztatott, hogy ezt meg kell mutatnom nagyanyámnak is. Egyszer történik ilyen az ember életében.

De így, folytatta, nem viheted. Ezek még élnek, kikelnek útközben és halálra marnak.

Letettük magunk elé a fészket, ami akkora volt, mint egy görögdinnye. Nagyapám bement a házba és előhozott egy olajoskannát. Ki kell takarítanod ezeket a fattyakat, morogta.

Ráöntöttem az olajat a darázsfészkekre, az sistergett alatta és mocoogtak a benne fuldokló lárvák. Zizegtek, magas hangon sírtak, aztán sorra kipukkantak, pici lufik egy darab üreges kenyér belsejében. A levük lefolyt a fészek szélén és kicsorgott az alján, eláztatta a port nagyapám küszöbje előtt, miközben ő boldogan cigarettázott tovább.

Most viszem a fészket nagyanyámnak. A kukoricaszárak közül a zsákosember suttog hozzám, arra kér, látogassam meg, látogassam meg az otthonában, mert nagyfiú lettem és még nem is beszélgettünk soha igazából.

– Uramisten! – csapja össze a tenyereit nagyanyám, ahogy leteszem elé a kihalt darázsfészket. Süteménnyel kínál utána és főtt kukoricával, sőt dörgölök az aransárga csőre, marja a darázscsípést a kézfejemen. Nagyanyám mosolyogva figyel, ahogy eszem, szappanillat veszi körül, és az ősz tincsek úgy festenek a hajában, mintha ő maga ragasztotta volna őket oda. Vízcsobogással vegyes vinnyogás szűrődik a háta mögül.

– Ezek szerint megszólított a zsákosember.

Teli szájjal bólogatok, lenyelem a falatot és azt felelem: – Éjjel a kertben volt, most a kukoricást járja. Olyanokat mond, hogy látogassam meg.

– Akkor bizony meg kell látogatni. Nem félsz már tőle, ugye?

– Nem én! – Felé nyújtom lüktető kézfejemet. – Itt jön ki minden rettegés.

– Az nagyon jó.

Közben csupaszra rágcsáltam a kukoricacsutkát, még a sós levet is kiszívogattam belőle. Nagyanyám feláll az asztaltól, huzat jön mögüle: – De ajándék nélkül nem mehetsz a zsákosemberhez. Kár lenne az első alkalommal megsérteni.

– Milyen ajándékot vigyek neki?

– Gyere velem!

Nagyapám háza olyan volt, mint egy labirintus, de nagyanyámé sokkal egyszerűbb. Csak kinyit egy ajtót és ott vár mögötte a patkányvödör. De ez nem akkora ám, mint otthon a miénk, hanem jóval nagyobb, betölti szinte az egész helyiséget és bele is ásták a földbe, csak a szélei kandikálnak a padlóból.

A patkányvödör arra való, hogy a mérgezett állatok ne a falban pusztuljanak el, mert ott megbüdösödnek és szaglani fog tőlük az egész ház. Ezért éjszakára ki kell tenni egy vízzel telt vödört a kamra közepére, amibe majd a méregtől szomjas patkányok bele-másznak, de kiugrani már nem tudnak belőle. Reggel pedig a vödört kiviszi az ember az udvarra, agyonüti azt, amelyik még él, aztán elássa a trágyadombon.

De nagyanyámé a legnagyobb patkányvödör, amit valaha láttam. Patkánymedence inkább. Csapdosnak benne az állatok és sipákolnak, egymás hátán próbálnak felkapaszkodni, de folyton visszacsúsznak. Kicsik és nagyok, az egyik ott szül a vízben, a rózsaszín embriók tajtékként lebegnek a felszínen.

– Tudsz úszni, ugye kisfiam?

– Valamennyire tudok.

A lábaim belemerülnek a langyos folyadékba, átázott bundák csiklandozzák a talpamat.

– Akkor fogjál ajándékot a zsákosembernek.

Mit kell tudni a zsákosemberről?

Ezen gondolkodom, miközben tekerem a biciklit, a nap ropogósra szárítja a hajamat és a patkányok úgy ficákolnak a szatyromban, mint kismacskák egy zsákban.

Eljön a gyerekekért, akik rosszak voltak. Ezért nem kell félnem tőle, hiszen már nem vagyok gyerek.

Ő viszi el a kismacskákat, amiknek nem jut hely a trágyadombon.

Ő szedi össze a csecsemőket, akiket a kerti vécében szült meg az anyjuk.

Ő fogadja barátjául a fattyakat, akiknek nincs helye a családi asztalnál.

Elértem az utolsó kanyart, innét egyenes út vezet a zsákosember tanyájához. Neki nincsenek földjei, fák veszik körül a házát, a lombjuk teli makkal és vackorral.

Felvisít egy patkány a szatyromban, aztán csendben kimúlik. Szomjaznak a méregtől, szomjaznak a napsütéstől. Az egyik lábam lassítani akar, a másik gyorsabban tekerné a pedált. Belehúzok inkább.

Mi lesz a gyerekekkel, akiket elvisz a zsákosember?

Semmi, semmi nem lesz velük, felnőnek, mint bárki más, felnőnek és zsákosember lesz belőlük.

– Az a vén boszorkány!

Belenéz a szatyorba, fintorog, utána kétszer megpörgeti, majd a földhöz csapja. Kerek szemekkel bámulom, ahogy a patkányvér átüt a szöveten.

– Gyere csak beljebb, a bicikli miatt ne aggódj, nem viszi azt el innét senki.

Penészszagú a háza. Ő maga is.

– Innál valamit? A kútban van dinnye, jó hideg, hajnalban engedtem bele.

– Nem kérek, köszönöm.

– Anyád még mindig nem hagyja, hogy ebéd előtt dinnyét egyél, mi?

Viszket a kézfejem. Megvakarom, bőr marad utána a körmöm alatt, meg némi alvadt vér.

– Egy pohár vizet kérek csak.

Bemegyünk a házába. Üres zsákok lógnak a falon, piszkosszürke, renyhe pikkelyek saroktól sarokig. A padlón kismacskák játszanak egy tál tej körül, átlépek felettük, de mindig újabbak jönnek, mígnem csak úgy nyüzsögnek a lábam körül. Rengeteg megtermett, szőrös hangya. Nyávognak, pofozzák egymást, fújnak, belekapnak a nadrágom szárába

és könyörögnek a szemükkel, hogy vegyem fel őket. Ha megsimogatom az egyiket, utána a többi is szeretetért kuncsorog.

A zsákosember bádognakából tölt nekem vizet foltos bádognögrébe. Egy húzásra megiszom, úgy kérem a következőt.

– Hallom, kutyáitok születtek.

– Ű-hűm – csorog a víz az államon. – Tegnap éjjel. De az egyik már meg is halt.

– Öreg szuka az a Dézi.

– Majdnem annyi idős, mint én. Az kutyaévben nagyon sok.

A macskák le akarnak taszítani a lábamról. A karomba veszem az egyiket, erre a többi elindul fölfelé a lábszáramon. Amelyiket ölbe vettem, nyalogatni kezdi a sebet a kézfejem. Hús a nyelve és recés.

– Anyád jól van azért?

– Veszekedtek reggel. Sokat veszekszenek mostanában.

– Így megy ez. Most min kaptak össze?

– A kiskutyákon, azt hiszem. Szerintem anya meg akarja tartani, hogy maradjon valami Déziből, mielőtt ő is meghal.

A kiscica felmászik a vállamra, és elkezd játszani a fülcimpámmal. Rámakolok a grabancára és gyengéden visszateszem a többi közé a padlóra. Úgy nyelik el, mint futóhomok.

– Akkor semmi nem változott. Apád még mindig felhúzza magát a kanálisból előkerült korcsokon meg a fattyaikon.

– Úgy valahogy.

– Odakint le tudunk ülni. Az egyik fán nagyon finom a körte, csak a darazsak folyton megrágják.

Beszélgetünk egész délután. Mikor hazaindulok, kiöblítve akasztja a biciklikormányra a szatyromat, de a patkányok vére így is foltot hagyott rajta.

Alkonyodik, mire befordulok a tanyánk udvarára. Apa és anya a kerítés előtt vártak, kapok egy pofont, amiért eltűntem egész napra, utána felemelnek a porból és magukhoz szorítanak. Vacsoraillatuk van.

Együtt eszünk, elmesélem, hogy nagyapámhoz ideje lenne átmenni darazsat irtani, nagyanyámnak pedig venni kell egy macskát, mert nem bír a patkányokkal. Apám azt motyogja teli szájjal, hogy inkább tacszó kell neki, mert patkány ellen a macska szart se ér. De majd elintézi, nem kell aggódni.

Vacsora után apám kint cigizik a ház előtt, bámulja a kukoricát.

Állunk csendben egy darabig. A darázscsípést kaparászom, tettünk rá hagymát, de attól csak jobban viszket. Reggelre kutya baja se lesz, ezzel nyugtatott anyám.

– Találkoztam a zsákosemberrel – nyögöm ki végül.

Apám beleszív a bagójába, akkorát, hogy szinte elfogy a fele.

– Olyan volt, mint aki ismer titeket.

– Az sok mindenkit ismer. Anyádat főleg.

Tényleg sokat beszélt róla. Ültünk a körtefa alatt, zúgtak fejünk fölött a darazsak, a zsákosember pedig csak azt hajtogatta, mennyire hasonlítok rá, a szemem és az ajkaim főleg.

– Na, mi legyen? – kérdi apám.

– Nem tudom.

Végül lekasztom a patkányvéres szatyrot a biciklikormányról, és elindulok vele a kutya-
ház felé. A zsákosember azt is mondta, hiányoznak neki azok az idők, de nem értettem,
milyen időkre gondol.

Dézi nem kap a kezem után, mert tudja, hogy nem szabad neki.

Kása Dávid: A félhold árnyékában